

Sygn. akt I A Ca 288/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 kwietnia 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu Wydział I Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSA Andrzej Daczyński

Sędziowie: SA Jan Futro (spr.),

SA Małgorzata Gulczyńska

Protokolant: st. sekr. sąd. Sylwia Woźniak

po rozpoznaniu w dniu 25 kwietnia 2013 r. w Poznaniu

na rozprawie

sprawy z powództwa J. C.

przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Prezesa Sądu Rejonowego w Koninie oraz Dyrektora Zakładu Karnego w K.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Koninie z dnia 28 grudnia 2012 r.

sygn. akt I C 684/11

1. oddala apelację;
2. zasądza od powoda na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa 2 700 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Małgorzata Gulczyńska Andrzej Daczyński Jan Futro

I A Ca 288/13

UZASADNIENIE

Powód J. C. w pozwie skierowanym przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Prezesa Sądu Rejonowego w Koninie oraz Dyrektora Zakładu Karnego w K., po ostatecznym sprecyzowaniu swojego żądania, wniósł o zasądzenie od pozwanego kwoty 150 000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia doręczenia pozwanemu pisma procesowego powoda z dnia 18 lipca 2011 r. do dnia zapłaty tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę oraz kwoty 25 000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia doręczenia pozwu do dnia zapłaty tytułem odszkodowania (k. 74, k. 252). Nadto wniósł o zasądzenie od pozwanego zwrotu kosztów postępowania.

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie od powoda zwrotu kosztów postępowania według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Wyrokiem z dnia 28 grudnia 2012 r. Sąd Okręgowy w Koninie oddalił powództwo.

Orzekając o kosztach postępowania, odstąpił od obciążenia powoda kosztami zastępstwa procesowego pozwanego.

Jako podstawy rozstrzygnięcia Sąd I instancji powołał następujące ustalenia.

Sąd Rejonowy w Koninie wyrokiem łącznym z dnia 27 maja 2009 r., wydanym w sprawie II K 312/07 połączył kary jednostkowe pozbawienia wolności i kary grzywny orzeczone wobec powoda w prawomocnych wyrokach:

1. Sądu Rejonowego w Inowrocławiu z dnia 7 kwietnia 1998 r., sygn. akt II K 144/97 za przestępstwo z art. 205 § 1 k.k. w zw. z art. 58 k.k. i art. 60 § k.k. na karę 6 miesięcy pozbawienia wolności i karę 100 złotych grzywny,
2. Sądu Rejonowego w Świeciu z dnia 24 czerwca 1998 r., sygn. akt II K 369/97 za ciąg przestępstw z art. 205 §1 k.k. w zw. z art. 58 k.k. i art. 60§1 k.k. popełniony w okresie od 29 kwietnia 1997 r. do 15 maja 1997 r. na karę 2 lat pozbawienia wolności i karę 1000 zł grzywny,
3. Sądu Rejonowego w Sieradzu z dnia 14 grudnia 1999 r., sygn. akt II K 205/99 za przestępstwo z art. 242 § 2 k.k. popełnione 23 listopada 1998 r. na karę 80 stawek dziennych grzywny po 10 zł każda,
4. Sądu Rejonowego w Inowrocławiu z dnia 13 sierpnia 2001 r., sygn. akt II K 798/00 za przestępstwo z art. 242 § 3 k.k. popełnione w okresie od 24 stycznia 2000 r. na karę 25 stawek dziennych grzywny po 20 złotych każda,
5. Sądu Rejonowego w Sieradzu z dnia 14 grudnia 2001 r., sygn. akt II K 552/01 za przestępstwo z art. 177 § 2 k.k., z art. 244 k.k., z art. 289 § 1 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. popełnione w dniu 8 sierpnia 1996 r., na karę łączną 2 lat pozbawienia wolności oraz karę 80 stawek dziennych po 10 złotych każda,
6. Sądu Rejonowego w Sosnowcu z dnia 14 października 2004 r., sygn. akt III K 330/03 za ciąg przestępstw z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 91 § 1 k.k. popełnionych w okresie od 21 lipca do 23 października 1999 r. na karę 2 lat pozbawienia wolności,
7. Sądu Rejonowego w Wejherowie z dnia 24 stycznia 2005 r., sygn. akt II K 652/04 za przestępstwo z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. popełnione 3 grudnia 2002 r. na karę 1 roku pozbawienia wolności oraz karę 30 stawek dziennych grzywny po 15 złotych każda,
8. Sądu Rejonowego w Toruniu z dnia 27 stycznia 2005 r., sygn. akt VIII K 999/04 za przestępstwo z art. 205 § 1 k.k. w zw. z art. 60 § 1 k.k. popełnione w październiku 1995 r. na karę 1 roku pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania na okres próby 5 lat oraz karę 200 zł grzywny,
9. Sądu Rejonowego w Toruniu z dnia 01 lutego 2005 r., sygn. akt IIK 232/03 za przestępstwo z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. popełnione 23 listopada 2002 r. na karę 1 roku pozbawienia wolności,
10. Sądu Rejonowego w Bartoszycach z dnia 14 marca 2005 r. sygn. akt II K 301/03 za przestępstwo z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. popełnione 27 listopada 2002 r. na karę 1 roku pozbawienia wolności,
11. Sądu Rejonowego we Włocławku z dnia 7 kwietnia 2005 r., sygn. akt II K 1449/02 za przestępstwo z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 64§1 k.k. popełnione w okresie od 21 lutego 2001 r. do kwietnia 2001 r. na karę 10 miesięcy pozbawienia wolności,

12. Sądu Rejonowego w Toruniu z dnia 04 maja 2005 r., sygn. akt. II K 580/03 za ciąg przestępstw z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 64 § k.k. popełniony w okresie od 27 listopada 2002 r. do 9 grudnia 2002 r. na karę 10 miesięcy pozbawienia wolności,

13. Sądu Rejonowego w Inowrocławiu z dnia 24 maja 2005 r., sygn. akt II K 597/03 za przestępstwo z art. 286 § 1 k.k. i art. 297 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. popełnione 17 września 2001 r. na karę 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności,

14. Sądu Rejonowego w Myszkowie z dnia 9 listopada 2005 r., sygn. akt II K 99/05 za przestępstwo z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. popełnione i 21 grudnia 2002 r. na karę 2 lat pozbawienia wolności,

15. Sądu Rejonowego w Toruniu z dnia 31 października 2006 r., sygn. akt VIII K 515/06 za ciąg przestępstw z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. popełniony w okresie od 18 września 1995 r. do 26 października 1995 r. oraz za przestępstwo z art. 270 § 1 k.k. popełnione 16 października 1995 r. na karę łączną 2 lat pozbawienia wolności oraz karę 30 stawek dziennych grzywny po 20 złotych każda,

16. Sądu Rejonowego w Poznaniu z dnia 29 grudnia 2006 r., sygn. akt VI K 1226/03 za przestępstwo z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. popełnione w dniu 26 listopada 2002 r. na karę 1 roku i 10 miesięcy pozbawienia wolności,

17. Sądu Rejonowego w Koninie z dnia 07 marca 2007 r., sygn. akt II K 324/06 za przestępstwo z art. 286 § 1 k.k. i art. 270 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 12 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. popełnione w okresie od 01.12. 1998 r. do 21.12. 1998 r. na karę 2/dwóch/ lat pozbawienia wolności,

18. Sądu Rejonowego w Olsztynie z dnia 10 października 2007 r. sygn. akt VII K 1276/06, zmienionego wyrokiem Sądu Okręgowego w Olsztynie z dnia 3 stycznia 2008 r. sygn. akt VII Ka 1695/07 za przestępstwo z art. 284 § 2 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. popełnione w dniu 19 marca 2006 r. na karę 2 (dwóch) miesięcy pozbawienia wolności, w ten sposób, że połączył powyżej wymienione wyroki w dwie grupy, tj. opisane w punktach 1, 2, 5, 8, 15 wymierzając karę łączną 5 lat i 10 miesięcy pozbawienia wolności (orzekając w tym zakresie w punkcie I wyroku), a wyroki wymienione w punktach 6, 7, 9-14, 16 i 17 na karę łączną 7 lat pozbawienia wolności (orzekając w tym zakresie w punkcie IV wyroku), uwzględniając wszystkie okresy rzeczywistego pozbawienia wolności powoda zgodnie z dokumentacją. Nadto połączył kary grzywny i wymierzył karę łączną 190 stawek dziennych grzywny po 10 zł każda, uznając karę grzywny za wykonaną w całości. Kary grzywny orzeczone wyrokami wymienionymi w punktach 3, 4 i 7 nie zostały objęte wyrokiem łącznym, a postępowanie w tym zakresie zostało umorzone. Nadto Sąd Rejonowy w Koninie umorzył postępowanie, co do wydania wyroku łącznego, co do wyroku Sądu Rejonowego w Olsztynie wymienionego w punkcie 18. Ponadto Sąd Rejonowy zaliczył na poczet kar łącznych okresy rzeczywistego pozbawienia wolności skazanego oraz utrzymał w mocy pozostałe rozstrzygnięcia zawarte w wyrokach podlegających łączeniu. Zgodnie z dokonanyimi ustaleniami faktycznymi w zakresie odbycia przez skazanego na poczet poszczególnych kar jednostkowych okresów rzeczywistego pozbawienia wolności Sąd Rejonowy zaliczył na poczet orzeczonej kary łącznej 5 lat i 10 miesięcy pozbawienia wolności następujące okresy (punkt VI wyroku):

- od 28.04.1999 roku do 11.05.1999 roku (13 dni),
- od 10.08. 1998 roku do 26.11.1998 roku (108 dni),
- od 10.06.1997 roku do 24.06.1998 roku (1 rok i 14 dni),
- od 30.05.2000 roku do 1.02.2001 roku (247 dni),
- od 28.03.2000 roku do 30.03.2000 roku (63 dni),
- od 24.06.1998 roku do 10.08.1998 roku (47 dni),
- od 10.01.2003 roku do 11.04.2003 roku (91 dni),

- od 5.05.2003 roku do 26.05.2003 roku (21 dni),
- od 6.06.2003 roku do 29.12.2004 roku (1 rok i 206 dni),
- od 9.06.2002 roku do 21.06.2002 roku (12 dni),
- od 21.09.2006 roku do 9.09.2007 roku (395 dni),
- od 29.08.1996 roku do 7.10.1996 roku (39 dni),
- od 22.11.1996 roku do 11.04.1997 roku (140 dni),
- od 6.05.2001 roku do 25.05.2001 roku (24 dni),

a na poczet orzeczonej kary łącznej 7 lat pozbawienia wolności następujące okresy pozbawienia wolności (punkt V wyroku):

- od 30.06.2006 roku do dnia 3.07.2006 roku (3 dni),
- od 9.09.2007 roku do dnia 6.09.2008 roku (362 dni),
- od 6.09.2008 roku.

W następstwie apelacji powoda Sąd Okręgowy w Koninie zmieniając powyższy wyrok Sądu Rejonowego orzekł karę łączną 3 lat pozbawienia wolności zamiast orzeczonej w punkcie I wyroku kary 5 lat i 10 miesięcy oraz 4 lat pozbawienia wolności zamiast orzeczonej w punkcie IV wyroku kary 7 lat pozbawienia wolności. W dacie wydania wyroku łącznego przez Sąd Rejonowy w Koninie powód był osadzony w Areszcie Śledczym w I. począwszy od 30.09.2008 roku do 8.06.2009 roku, kiedy to został osadzony w Zakładzie Karnym w K.. Powód przebywał w tej jednostce penitencjarnej od dnia 8.06.2009 roku do dnia 24.11.2009 roku w celu wykonania kary pozbawienia wolności w wymiarze 2 lat orzeczonej wyrokiem Sądu Rejonowego w Sosnowcu z dnia 14.04.2004 roku w sprawie III K 330/03. Wyrok ten, tj. Sądu Rejonowego w Sosnowcu uległ połączeniu przez Sąd Rejonowy w Koninie w karę łączną w wymiarze 7 lat pozbawienia wolności, złagodzonej przez Sąd Okręgowy w Koninie do 4 lat pozbawienia wolności. Po zwrocie akt przez Sąd Okręgowy w Koninie Sąd Rejonowy w Koninie w dniu 12.11.2009 roku zarządził wykonanie wyroku łącznego zgodnie z jego treścią, wskazując na zaliczenia zawarte w prawomocnym wyroku. Powód pozostałby jeszcze osadzony w zakładzie karnym do 10.10.2011 roku.

Pismem z dnia 16.11.2009 roku, nadanym drogą faksu, Dyrektor Zakładu Karnego w K. zwrócił się do Sądu Rejonowego w Koninie o zajęcie stanowiska „czy wolą Sądu jest podzielenie okresów zaliczonych do wymiaru kary 3 lat i zaliczenie nabytej części na poczet wymiaru kary orzeczonej w punkcie IV, tj. 4 lat pozbawienia wolności, czy też pozostawienie zaliczeń do wymiaru kary 3 lat bez zmian”. W ślad za tym pismem również skazany (powód) wniósł o zaliczenie mu okresów odbytych kar w ten sposób, aby móc uznać, że obie kary łączne odbył już w całości i wobec tego mógł być już zwolniony z zakładu karnego. Sumując bowiem okresy dwóch orzeczonych kar łącznych (3 i 4 lata) oraz sumując wszystkie okresy odbytych przez powoda kar pozbawienia wolności (tj. okresy zaliczone na obie kary łączne), te zaliczone okresy łącznie przekraczają 7 lat. Sąd Rejonowy w Koninie postanowieniem z dnia 24.11.2009 roku na podstawie art. 417 § 1 k.p.k. w z w. z art. 63 § 1 k.k. dokonał ponownego zaliczenia na poczet orzeczonych obu kar łącznych okresów rzeczywistego pozbawienia wolności powoda, tj. część okresów wcześniej zaliczonych na poczet kary łącznej 3 lat pozbawienia wolności zaliczył na poczet łącznej kary 4 lat pozbawienia wolności. I tak na poczet kary łącznej 3 lat pozbawienia wolności zaliczył powodowi okresy rzeczywistego pozbawienia wolności: od dnia 21 września 2006 r. do 9 września 2007 r. do sprawy SR Toruń VIII K 999/04, od dnia 10 sierpnia 1998 r. do dnia 26 listopada 1998 r. do sprawy SR Inowrocław II K 144/97, od dnia 28 marca 2000 r. do dnia 30 maja 2000 r. do sprawy SR Świecie 369/97, od dnia 29 sierpnia 1996 r. do dnia 7 października 1996 r. i od dnia 22 listopada 1996 r. do dnia 11 kwietnia 1997 r. do sprawy SR Toruń VIII K 515/06, od dnia 24 czerwca 1998 r. do dnia 10 sierpnia 1998 r. do sprawy SR Sieradz II K 552/01 i od dnia 10 czerwca 1997 r. do dnia 24 czerwca 1998 r. do sprawy SR Świecie II K 369/97,

uznając karę pozbawienia wolności za wykonaną w całości. Z kolei na poczet kary łącznej 4 lat pozbawienia wolności zaliczył powodowi okresy rzeczywistego pozbawienia wolności od dnia 6 czerwca 2003 r. do dnia 29 grudnia 2004 r. do sprawy SR Sieradz II K 552/01, od dnia 30 czerwca 2006 r. do dnia 3 lipca 2006 r. i od dnia 9 września 2007 r. do dnia 6 września 2008 r. do sprawy SR Toruń VIII k 232/03, od dnia 6 września 2008 r. do dnia 7 listopada 2008 r. do sprawy SR Sosnowiec II K 330/03, a także okresy od dnia 22 listopada 2008 do dnia 18 lutego 2009 i 12 sierpnia 2006 do dnia 21 września 2006, oraz okresu od dnia 9 czerwca 2002 do dnia 21 czerwca 2002 do sprawy SR Toruń VIII K 999/04, od dnia 10 stycznia 2003 do dnia 11 kwietnia 2003 i od 5 maja 2003 do dnia 26 maja 2003 do sprawy SR Sieradz II K 552/01, od dnia 28 kwietnia 1999 do dnia 11 maja 1999 do sprawy SR Inowrocław II K 144/97, od dnia 30 maja 2000 do dnia 1 lutego 2001 do sprawy SR Świecie II K 369/97, od dnia 6 maja 2001 do dnia 25 maja 2001 i od dnia 11 kwietnia 2003 do dnia 5 maja 2003 do sprawy SR Świecie II K 328/97 oraz od dnia 23 czerwca 2006 do dnia 30 czerwca 2006 do sprawy SR Inowrocław II K 825/05, uznając karę pozbawienia wolności za wykonaną w całości.

Po wydaniu tego rozstrzygnięcia Sąd Rejonowy wprowadził je bezzwłocznie do wykonania, gdyż tego samego dnia wydano nakaz zwolnienia powoda i doręczono go do Zakładu Karnego w K.. W tym też dniu powód został zwolniony z odbywania kary pozbawienia wolności.

W okresie osadzenia w zakładzie karnym leczenie powoda było prawidłowe, współczesne, obejmowało konieczne leczenie kardiologiczne, z zastosowaniem właściwych leków, z założeniem stentów (trzykrotnie wykonana koronografia). W tym czasie powód był także konsultowany przez kardiochirurga, ale nie był kwalifikowany do wszczęcia pomostów aortowo-wieńcowych z powodu zbyt wąskich tętnic wieńcowych. W zakładzie karnym był żywiony zgodnie z zalecaną dietą. Po żadnym pobycie szpitalnym nie występowały u powoda powikłania, a każdy pobyt szpitalny przynosił stabilizację stanu jego zdrowia. Po zwolnieniu z zakładu karnego w dniu 24.11.2009 roku powód utrzymuje się ze stałego zasiłku socjalnego w wysokości 444 złotych miesięcznie. Przed osadzeniem w zakładzie karnym powód prowadził działalność gospodarczą w postaci handlu obwoźnego, na podstawie wpisu do ewidencji działalności gospodarczej z dnia 2.10.2002 roku.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy wskazał, że podstawę prawną roszczeń powoda stanowiły przepisy art. 24 k.c. w zw. z art. 448 k.c. oraz art. 417 k.c. Stwierdził, że żądanie powoda w zakresie zasądzenia kwoty 150 000 zł wraz z ustawowymi odsetkami tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę nie zasługiwało na uwzględnienie, ponieważ nie doszło do bezprawnego naruszenia dobra osobistego powoda, tj. jego wolności. Powód przebywał bowiem w jednostce penitencjarnej we wskazywanym przez niego okresie na podstawie orzeczeń sądu. Odnosząc się do roszczenia powoda o zasądzenie kwoty 25 000 zł wraz z ustawowymi odsetkami tytułem odszkodowania, Sąd Okręgowy wskazał, że powód nie wykazał, by doszło do bezprawnego działania bądź zaniechania przy wykonywaniu władzy publicznej w związku z odbywaniem przez powoda kary pozbawienia wolności, a nadto szkody i związku przyczynowego pomiędzy szkodą a bezprawnym zachowaniem, za które odpowiada pozwany.

Jako podstawę rozstrzygnięcia o kosztach procesu - wskazując, co się na nie składa - Sąd Okręgowy powołał przepis art. 102 k.p.c.

Od wyroku tego zaskarżając go w całości apelację wniósł powód zarzucając zaskarżonemu wyrokowi:

- błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę zaskarżonego wyroku, który miał zasadniczy wpływ na jego treść, a polegający, w szczególności na błędnym przyjęciu przez Sąd I instancji, iż powód nie był pozbawiony wolności bez podstawy prawnej, nie zostały tym samym naruszone jego dobra osobiste oraz, że nie wykazał szkody w rozumieniu prawa cywilnego, podczas gdy prawidłowe ustalenia prowadzą do przeciwnych wniosków, w konsekwencji wskazując na niesłuszne meriti rozstrzygnięcie Sądu w przedmiotowej sprawie;
- naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 232 zd. 1 k.p.c. w zw. z art. 6 k.c., mające istotny wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia poprzez bezzasadny brak przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego z dziedziny rachunkowości, na okoliczność poniesionej szkody przez powoda (szczególnie utraconych zarobków w okresie ponadczasowego odbywania kary pozbawienia wolności);

- wewnętrzną sprzeczność w treści uzasadnienia zaskarżonego wyroku, mającą istotny wpływ na treść rozstrzygnięcia.

W konsekwencji wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę kwoty 150 000 zł z odsetkami ustawowymi od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty oraz o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda tytułem odszkodowania kwoty 25 000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty, a nadto zasądzenie kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego za obie instancje według norm przepisanych, ewentualnie wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

W uzasadnieniu wskazał, że – zdaniem powoda - dobra osobiste powoda, na skutek przedłużającego się bez podstawy prawnej, pobytu w zakładzie karnym zostały naruszone.

Zarzucił, że Sąd Okręgowy w Koninie wydając orzeczenie z dnia 9 października 2009 r., którym zmienił wyrok Sądu Rejonowego w Koninie i złagodził orzeczoną wobec powoda karę łączną pozbawienia wolności z 5 lat i 10 miesięcy do 3 lat oraz z 7 do 4 lat pozbawienia wolności jednoznacznie wskazał, że kary łączne orzeczone przez Sąd Rejonowy okazały się surowe w stopniu rażącym. Sąd Okręgowy w Koninie uznał zatem, że przedmiotowe orzeczenie w zakresie, w jakim zostało zmienione było niezgodne z obowiązującymi regulacjami prawnymi odnoszącymi się do wysokości kar łącznych pozbawienia wolności a więc było ono w tej części bezprawne. Gdyby Sąd Rejonowy w Koninie orzekając w dacie 27 maja 2009 r. wydał prawidłowe rozstrzygnięcie, co do wysokości kar łącznych orzeczonych wobec powoda, to najpóźniej po doliczeniu 14 dni (ze względu na uprawomocnienie się wyroku), czyli w dniu 11 czerwca 2009 r. powód powinien zostać zwolniony z zakładu karnego. Zatem okres od dnia 11 czerwca 2009 r. do dnia 24 listopada 2009 r., kiedy powód został zwolniony z zakładu karnego był okresem bezpodstawnego osadzenia powoda w jednostce penitencjarnej. Apelujący zarzucił ponadto, że Sąd I instancji błędnie ocenił opinię sądowo-lekarską sporządzona w sprawie. Podniósł, że biegły w punkcie IV tej opinii wprost wskazał, że aktualny stan zdrowia powoda jest wypadkową wielu czynników, w tym przedłużonego pobytu w zakładzie karnym o niespełna rok. Biegły zatem stwierdził wyraźnie, iż jednym z elementów, które mają wpływ na słabą kondycję zdrowotną powoda było jego bezpodstawne przebywanie w zakładzie karnym. Wskazał, że szkodą dla powoda jest rzeczywista strata, którą poniósł wskutek bezpodstawnego przebywania w zakładzie karnym oraz utracone korzyści, które mógłby osiągnąć gdyby nie fakt bezprawnego osadzenia (k. 318). Zdaniem powoda, Sąd Okręgowy sprzecznie wskazywał też w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, że art. 24 k.c. przewiduje domniemanie bezprawności działania naruszającego dobra osobiste, a jednocześnie, że na powodzie spoczywał ciężar dowodu, iż doszło do naruszenia jego dóbr osobistych.

Pozwany wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja okazała się niezasadna.

Odnosząc się w pierwszym względzie do zarzutów naruszenia prawa procesowego stwierdzić trzeba, że nie zachodzi wskazywana sprzeczność w treści uzasadnienia Sądu Okręgowego. Prawidłowo wskazał Sąd Okręgowy, że art. 24 k.c. przewiduje domniemanie bezprawności działania naruszającego dobra osobiste, a pozwany chcąc uwolnić się od odpowiedzialności za naruszenie dobra osobistego musi wykazać, że działanie to nie było bezprawne, co w niniejszej sprawie zostało wykazane za pomocą orzeczeń sądów w aktach sprawy sygn. II K 312/07. Domniemanie bezprawności stanowi niewątpliwie ułatwienie w zakresie dochodzenia roszczeń za naruszenie dóbr osobistych. Nie może to jednak prowadzić do uznania, że każde naruszenie dóbr osobistych powinno być uznane za bezprawne. Pozwany zatem zobowiązany jest do wykazania, że działanie naruszające dobro osobiste powoda nie było bezprawne jedynie wtedy, gdy powód wykaże, że do naruszenia dobra osobistego w ogóle doszło. W niniejszej sprawie okoliczność ta była bezsporna, tj. że powód był pozbawiony wolności. Nie zachodzi zatem sprzeczność w stwierdzeniu wskazywanym przez

powoda, że art. 24 k.c. przewiduje domniemanie bezprawności działania naruszającego dobra osobiste, a jednocześnie, że na powódzie spoczywał ciężar dowodu, iż doszło do naruszenia jego dóbr osobistych.

Odnosząc się do zarzutów powoda podniesionych w uzasadnieniu apelacji dotyczących opinii biegłego sądowego J. F. (2) (k. 228-230), należy zauważyć, że w postępowaniu przed Sądem Okręgowym powód nie żądał wezwania biegłego na rozprawę i stwierdzał, że w większości się z jego opinią zgadza (k. 238-239, 247) a na rozprawie w dniu 17 grudnia 2012 r. powód wycofał się z podstawy faktycznej swojego żądania po wydaniu tej właśnie opinii, co do nieprawidłowego leczenia w zakładzie karnym, jego stanu zdrowia w zakładzie karnym i po jego opuszczeniu i nie domagał się już z tego tytułu zadośćuczynienia. (k. 276). Na rozprawie w tym dniu wyjaśniając z kolei, z jakiego tytułu domaga się kwoty 25 000 zł odszkodowania wskazywał na wysokość dochodów, jakie otrzymywał przed pozbawieniem wolności, konsekwencje przegranego procesu z siostrą (tu zresztą winiąc przede wszystkim swojego pełnomocnika z urzędu) i jakie kwoty „dorabiał” po zwolnieniu z zakładu karnego, nie wskazywał natomiast żadnych kosztów leczenia. Pełnomocnik jego natomiast wskazał, że powód żąda odszkodowania z tytułu utraconych korzyści (protokół elektroniczny z tej rozprawy).

Brak też było podstaw do przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego z dziedziny rachunkowości na okoliczność poniesionej przez powoda szkody w postaci utraconego zarobku w związku z pozbawieniem go wolności. Opinia biegłego nie może być źródłem materiału faktycznego sprawy. Rolą biegłego nie jest dokonywanie samodzielnych ustaleń faktycznych istotnych dla zastosowania określonej normy prawnej. To strony winny wykazywać fakty, z których wywodzą skutki prawne. Zadaniem biegłego jest jedynie naświetlenie wyjaśnianych okoliczności z punktu widzenia wiadomości specjalnych przy uwzględnieniu zebranego w toku procesu i udostępnionego mu materiału sprawy. Takich faktów powód nie wykazał.

Przechodząc do kwestii zastosowania prawa materialnego wskazać trzeba, że powód wywodził swoje roszczenie z art. 24 k.c., podnosząc, iż na skutek zachowania, za które odpowiada pozwany zostało naruszone jego dobro osobiste w postaci wolności.

Ze względu na określoną przez powoda podstawę faktyczną jego roszczenia, wskazać należy, że ustawodawca uzależnia udzielenie ochrony dobrom osobistym na podstawie przepisu art. 24 § 1 k.c. od uznania, że zachowanie prowadzące do zagrożenia (lub naruszenia) dóbr osobistych nosi znamiona bezprawności. Powszechnie przyjmuje się, że bezprawność winna być traktowana w kategoriach obiektywnej (przedmiotowej) kwalifikacji czynu z punktu widzenia jego zgodności z ustawą i zasadami współżycia społecznego. Dla udzielenia ochrony nie jest konieczne wykazanie winy sprawcy czynu zagrażającego (lub naruszającego) cudzym dobrom osobistym, czy też nawet świadomości, wystarczy obiektywna ocena wadliwości zachowania z punktu szeroko rozumianego porządku prawnego i reguł postępowania obowiązujących w danym społeczeństwie (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 19 lipca 1982 r., I CR 225/82 niepubl. i z dnia 25 października 1982 r., I CR 239/82, niepubl.). Działaniem bezprawnym jest działanie sprzeczne z normami prawa lub zasadami współżycia społecznego, a bezprawność wyłącza działanie mające oparcie w przepisach prawa, zgodne z zasadami współżycia społecznego, działanie za zgodą pokrzywdzonego oraz w wykonywaniu prawa podmiotowego (wyrok Sądu Najwyższego z 4 czerwca 2003 r., I CKN 480/01, niepubl.). O ile kwestia zagrożenia (lub naruszenia dóbr osobistych) jest elementem stanu faktycznego, o tyle zagadnienie bezprawności należy do sfery ocen danego zachowania z punktu widzenia szeroko rozumianego porządku prawnego. Jeżeli uwzględni się nadto, że ustawodawca wprowadził domniemanie bezprawności to nader istotne staje się wskazanie okoliczności wyłączających ową bezprawność. W pierwszym rzędzie niekwestionowaną przyczyną wyłączającą bezprawność jest działalność w ramach porządku prawnego. Należy do tej kategorii zaliczyć te wszystkie przypadki, gdy normy prawa przedmiotowego usprawiedliwiają i legalizują wkroczenie w sferę cudzych dóbr osobistych, np. pozbawienie wolności na podstawie orzeczenia sądu (A. Cisek w: Kodeks cywilny. Komentarz pod red. E. Gniewka, Warszawa 2008, teza 7 i 10, s. 60-61).

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy, stwierdzić należy, że niewątpliwie, w okresie wskazywanym przez powoda był on pozbawiony wolności i przebywał w jednostce penitencjarnej. Naruszenie dobra osobistego powoda, tj. jego wolności nie było jednak - jak utrzymywał powód - bezprawne, gdyż przebywał

on w zakładzie karnym do dnia 24 listopada 2009 r. na podstawie orzeczenia sądu. W szczególności całkowicie nieuzasadniony jest zarzut, że ze względu na złagodzenie kar łącznych orzeczonych wobec powoda wyrokiem Sądu Rejonowego w Koninie z 27 maja 2009 r. przez Sąd Okręgowy w Koninie wyrokiem z dnia 9 października 2009 r. okres przebywania przez powoda w zakładzie karnym od dnia wydania wyroku przez Sąd Rejonowy do wydania wyroku Sądu Okręgowego należy uznać za bezprawny. Okoliczność, że kary łączne orzeczone wobec powoda zostały zmienione na skutek wydania orzeczenia w toku instancji na łagodniejsze nie oznacza, że okres przebywania powoda w zakładzie karnym do tego czasu był bezprawny. Zasadne jest stanowisko Sądu Okręgowego wskazującego, że niewątpliwie istniało w tym okresie orzeczenie sądu, na podstawie, którego powód był pozbawiony wolności. Również przebywanie powoda w zakładzie karnym w okresie od dnia wydania wyroku Sądu Okręgowego w Koninie z 9 października 2009 r. do dnia wydania postanowienia Sądu Rejonowego w Koninie z dnia 24 listopada 2009 r. nie może być uznane za bezprawne. Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 9 października 2009 r. zmienił zaskarżony wyrok z 27 maja 2009 r. w ten sposób, że złagodził orzeczoną w pkt. I wyroku karę łączną pozbawienia wolności z 5 lat i 10 miesięcy do lat 3 a orzeczoną w pkt. IV wyroku karę łączną pozbawienia wolności z 7 lat do lat 4, a w pozostałym zakresie utrzymał w mocy zaskarżony wyrok Sądu Rejonowego (k. 363 akt II K 312/07). Oznacza to, że utrzymane w mocy zostało orzeczenie Sądu Rejonowego w zakresie zaliczeń konkretnych okresów pozbawienia wolności na poczet orzeczonych kar łącznych w punktach I i IV wyroku Sądu Rejonowego, tj. pkt V i VI tego wyroku (k. 300v i 301 akt II K 312/07). Zgodnie natomiast z orzeczeniem Sądu Rejonowego w tym zakresie, tj. dokonanymi zaliczeniami okresów pozbawienia wolności, powodowi pozostała do odbycia część kary łącznej pozbawienia wolności (4 lat). Istniała zatem podstawa w postaci orzeczenia sądu do przebywania powoda w zakładzie karnym. Zaliczenia okresów przebywania powoda w zakładzie karnym (zaliczonych uprzednio na poczet kary łącznej pozbawienia wolności, złagodzonej następnie wyrokiem Sądu Okręgowego do 3 lat, orzeczonej w punkcie I wyroku Sądu Rejonowego) na poczet kary 4 lat pozbawienia wolności dokonano natomiast postanowieniem Sądu Rejonowego w Koninie z 24 listopada 2009 r. (k. 412 akt II K 312/07) i w tym samym dniu wydano nakaz zwolnienia powoda z zakładu karnego, który powód tego dnia opuścił.

Nie doszło zatem w jakimkolwiek dniu do przebywania przez powoda w zakładzie karnym bez podstawy w postaci orzeczenia sądu. Należy podkreślić, że o bezprawnym pozbawieniu wolności w rozumieniu art. 24 k.c. można byłoby mówić jedynie wtedy, gdyby nie istniało jakiegokolwiek orzeczenie sądu stanowiące podstawę do osadzenia powoda w jednostce penitencjarnej, a mimo to powód przebywałby w tym zakładzie. W rozpoznawanej sprawie jednakże powód przebywał przez cały okres w zakładzie karnym na podstawie orzeczenia sądu. Naruszenie dobra osobistego powoda w postaci jego wolności nie było zatem bezprawne. Roszczenia powoda oparte na podstawie art. 24 k.c. są więc niezasadne.

Skoro nadto powód dochodził odszkodowania, jako podstawę jego żądania wskazując fakt, że Sąd Rejonowy w Koninie orzekając w dacie 27 maja 2009 r. wydał nieprawidłowe (zbyt surowe) rozstrzygnięcie, co do wysokości kar łącznych orzeczonych wobec powoda. Podstawą takich roszczeń mógł być w niniejszym przypadku jedynie przepis art. 417¹ § 2 k.c. jednakże w przepisie tym ustawodawca przewidział odpowiedzialność Skarbu Państwa tylko w przypadku wydania niezgodnego z prawem prawomocnego orzeczenia i to po stwierdzeniu we właściwym postępowaniu niezgodności tego orzeczenia z prawem. Art. 417 k.c. natomiast reguluje ogólnie odpowiedzialność Skarbu Państwa za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej. Jeśli chodzi o relacje między wskazanymi wyżej przepisami, wskazać należy, że art. 417¹ § 2 k.c. stanowi przepis szczególny w stosunku do ogólnego przepisu art. 417 k.c., jednak również dla tych przypadków odpowiedzialności deliktowej znajdują zastosowanie ogólne przesłanki i zasady odpowiedzialności określone w art. 417 k.c. Jeśli chodzi o stosunek logiczny łączący powyższe normy to pozostają one w stosunku alternatywy rozłącznej. Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 25 maja 2011 r., sygn. akt II CSK 570/10 (LEX nr 847123) normy zawarte w art. 417¹ § 1-3 k.c. regulując szczególne postacie bezprawnego wyrządzenia szkody przez władzę publiczną, ograniczają odpowiedzialność określoną w art. 417 k.c. przez to, że wprowadzają kwalifikowany sposób stwierdzania bezprawności w przypadku określonych rodzajów aktów władczych. Zgodnie zatem z zasadą *lex specialis derogat legi generali*, jeśli istnieje przepis szczególny winno się go stosować w miejsce przepisu ogólnego.

Skoro nie zachodzą przesłanki do uwzględnienia odszkodowania wskazane wyżej, także oddalenie roszczenia odszkodowawczego należało uznać za słuszne.

Wobec powyższego Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. orzekł jak w punkcie 1 wyroku orzekając o kosztach postępowania zgodnie z treścią przepisu art. 98 § 1 i 3 k.p.c. oraz w zw. art. 99 k.p.c. w zw. z § 6 pkt 6 oraz § 13 ust. 1 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. nr 163 poz. 1348) i art. 11 ust. 3 ustawy o Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa (Dz. U. nr 169, poz. 1417 ze zm.).

Wskazać należy, że zgodnie z art. 108 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2010 r. Nr 90, poz. 594 ze zm.) zwolnienie od kosztów sądowych nie zwalnia strony od obowiązku zwrotu kosztów procesu przeciwnikowi. Sąd Apelacyjny natomiast nie doszukał się przesłanek do zastosowania w niniejszym przypadku dyspozycji art. 102 k.p.c.

Małgorzata Gulczyńska Andrzej Daczyński Jan Futro